

slovenskega meščana. Moč tega odstavka je v iskrenosti, s katero so prikazane nekatere bridko odprte strani našega sožitja, kakršne so n. pr. tragedija prostitutke Vike, pogled v azil brezposelnih deklet, zakonski brodolom Naceta Lednika, skratka: zgodbe, za katerimi srečuješ sebičnost, ki je večkrat odurna do bolesti. Veronikina zvestoba do Florijana je edina nasprotna sila vse te nizkotnosti. Toda vprav ta zvestoba sproži preobrat in zaključek povesti, ko se Veronika, ki na sprehodu zasleduje Florijana in Francko, nenadoma ponesreči na kolesu, in to celo v trenutku, ko je prvič podvomila v smiselnost svoje ljubezni. Če bi bila pisateljica izoblikovala ta poglavja bolj epično, bi lahko dobili zanimivo povest o usodi služkinje, saj jo vzlic aktualnosti, ki jo ima ta problem za Slovence, poznamo predvsem le iz del tujih pisateljev. — Tretji del slika bolnišnico, oddelek za slepce, kjer se je po usodnem padcu znašla tudi Veronika. Je to svet zase, poln bridkosti, pa tudi vdanosti, nekaj drugi brez življenja, od koder ni več vrnitve. Tudi Veronika, ki jo hoče Florijan, odkar je ob njeni nesreči spoznal svojo krivdo, kljub popolni slepoti spet vzeti za ženo, razdere za sabo vse mostove, ko je našla svojo pot v odpovedi, katero črpa iz vere; noče ga s poroko onesrečiti, ker ga še zmerom ljubi. Kot slepa »tetka« živi odslej pri sorodnikih le otrokom in pesmi. Tako razliva ta del, ki je bolj kot kateri koli drug pesem ljubezni in kot tak čustveno izredno močan, svoj etični soj na vse delo. Sicer pa se ta poglavja po svoji epičnosti močno približujejo uvodnim, le simbol razdrtih mostov nikakor ne spada v ta realistični okvir.

Vsa šibka mesta pa vendar nekoliko odtehtata svojski osebni slog in etična sila, s katero je delo prežeto. Moti le preveč neenakomerna označba značajev. Sicer pa ima pisateljica bistro oko za vse značilnosti življenja. Skratka: ta nadpovprečna ljudska povest raste brez vsake tendenčnosti iz osnov realizma, za vsem vnanjim dogajanjem pa vendarle čutiš povsod toplo čustvenost in prisotnost duše, kar vse priča o tem, da je delo napisala osebnost, ki je vsa naravna pognala iz slovenske zemlje, od koder ima tudi svoj zdravi etos, in to je glavna vrednota te knjige. Ta etos, ki pomeni rezek prelom z naturalizmom preteklosti, pa ima tudi pionirski značaj, ker oznanja prihod nove umetnosti, ki bo, kot kažejo vsa znamenja, spet napajala človeka s pristnimi duhovnimi sokovi, s tistimi, ki se pretakajo v sleherni duši, boreči se za čistost misli in poštenost dejanj.

Pod vplivom krajevnih stremljenj sodobne pripovedne umetnosti je skušala pisateljica dati tudi jeziku lokalno značilnost, kar je delu samo v prid.

Avgust Žavbi.

Rajko Nahtigal, Rekonstrukcija treh starocerkvenoslovanskih izvirnih pesnitev. Ljubljana 1943. Str. 116. (Razprave Akademije znanosti in umetnosti. Filozofsko-filološko-historični razred. Knj. I, št. 2, str. 43—156.)

Ciril in Metod ter njuni učenci so imeli veliko opraviti s prevodi liturgičnih pesmi. Konstantin-Ciril pa je bil nadarjen pesnik in je že v mladosti skladal ritmične pesmi, n. pr. znano pesniško posvetitev sv. Gregoriju Nazianskemu. V njegovih izjavah, ohranjenih v stsl. Žitju Konstantina, je mnogo pesniške nazornosti in poleta; njegovo slovo od brata Metodija na smrtni postelji v Rimu je toplo pesniško občuteno. Rimski bibliotekar Anastazij poroča, da je Konstantin zložil grško pesem v čast sv. Klementu. Nahtigal misli, da je Konstantin »neke pesmi zložil končno še pred smrtjo« (str. 51) in v tem smislu razlaga izraz 18. poglavja Žitja Konstantina »začel je peti«. Toda to izražanje po bližnjem kontekstu verjetneje pomeni, da je začel peti 121. psalm, kakor je tam povedano, in druge liturgične pesmi. Šola takšnega genialnega učitelja je navdajala tudi učence s pesniškim poletom in jih učila prevajati pesmi in tudi samostojno skladati, kakor pričajo stsl. liturgični in drugi spisi. Po starosti in pesniški vrednosti se posebno odlikujeta stsl. Azbučna (abecedna) molitev in Proglas (predgovor) k evangeliju s konca 9. stoletja. Obe pesnitvi res zaslužita trud rekonstrukcije in pojasnila prvotnega teksta. Njima je prof. Nahtigal dodal še mlajšo in pesniško manj odlično pohvalo bolgarskemu carju Simeonu.

Azbučna pesnitev ima ne le pesniško, ampak tudi veliko jezikoslovno vrednost, ker pomaga rekonstruirati zaporednost in značaj glagolskih pismenk. Med njimi je bila na 26. mestu pozneje opuščena posebna črka za *p* (razen običajne); na 12. mestu pa je stala glagolska črka za glas *gj* (*dj*), ki je v vseh ohranjenih rokopisih (vsi so cirilski) opuščena in je zaradi tega ta vrstica pokvarjena. S tega bolj slovniškega stališča je g. profesor pesnitev raziskoval v Razpravah Znanstvenega društva l. 1923. V pričujoči razpravi je raziskovanje bistveno izpopolnil in posebej preiskal tudi vprašanje metruma, vsebine in pisca. Po natančnosti in po novih pravilnejših dognanjih daleč presega vse prejšnje poskuse slovanskih jezikoslovcev; vsi jo bodo morali resno upoštevati.

Zelo skrbno je preiskal vso dosedanjo znanstveno literaturo o tej pesnitvi. Večkrat omenja A. V. Gorskega. A z drugimi zahodnimi slavisti je prezrl dva velika učenca Gorskega, namreč E. Golubinskega in N. Tunickega. Posebej je delo N. Tunickega o Klimentu Bolgarskem (Sergiev Posad 1913) važno za pravilno razlago dveh vrstic Azbučne pesnitve in za določitev pesnika. Priznati moram, da sem rešitev N. Tunickega tudi sam prezrl, ko sem o tej pesnitvi pisal v »Acta Academiae Velehradensis« 1941 in v »Zarji stare slov. književnosti«. Tam sem namreč mogel le poročati o dosedanjem stanju vprašanja. Opiral sem se na mnenje slavistov, zlasti Vajsa in N. van Wijka. Šele pozneje sem opazil, da sta Tunickega zgrešila ne le ta dva velika slavista, ampak tudi Bolgar E. Georgiev v novi monografiji o tej pesnitvi (Sofija 1938).

Gre za ime učitelj. Službo in naslov učiteljev v bizantinski državi in cerkvi je nekoliko pojasnil že Gorskij, natančneje E. Golubinskij, dokončno pa Tunicikij. V grškem življenjepisu Klimenta Bolgarskega je služba učiteljev zelo nazorno in stvarno pojasnjena. Na te podatke je Tunicikij navezal še druga pojasnila in je na tej podlagi že l. 1913. dokončno zadovoljivo rešil zagonečni pomen 30. in 31. vrstice Azbučne molitve. Staroslovenski pesnik opeva svoja (dva) učitelja z izjavo, da »hodi po stopinjah (po sledu) učiteljev (dvojina), nju ime in delo posnema«. O Konstantinu prezbiteru (v Bolgariji), ki se mu ta pesem v rokopisih pripisuje, je znano, da je bil Metodov učenec, ni pa gotovo, če je bil Cirilov učenec. Nahtigal i. dr. mislijo, da pesnik Konstantin govori o posnemanju Konstantinovega (Cirilovega) osebnega imena. Toda to mnenje že samo po sebi ni verjetno. Misel o posnemanju osebnega imena namreč ni kaj duhovita in je komaj vredna, da jo pesnik zapiše. Pomisliti moramo tudi, da je Konstantinovo (filozofovo) svetniško ime Ciril. Še manj pa je ta misel mogoča v ponovni zvezi z dvojinsko obliko. Kako naj Konstantin posnema tudi Metodovo osebno ime? Zato so nekateri predlagali popravek besedila. Namesto dvojinske oblike *jeju* naj bi stala ednina *jego*, kar ima res nekaj podlage v rokopisih. *Učitelju* pa naj bi bil svojilni dajalnik in naj bi meril na učitelja Kristusa. Sklicujejo se tudi na dejstvo, da je bil prezbiter Konstantin po pričevanju virov Metodov učenec; ni gotovo, če je bil tudi Cirilov. Tunicikij (str. 187) pa je glede na veliko važnost učiteljskega naslova in službe prav preprosto pojasnil, da pesnik posnema učiteljski naslov (ime) in učeniško delo sv. Cirila in Metoda. Po tem smislu je brez pomena dvom, če je bil Konstantin tudi Cirilov učenec. (Ta dvom ni posebno odločilen, ker je bil Metod Cirilov učenec; torej so Metodovi učenci posredno tudi Cirilovi.) Tako je tudi dokončno rešeno vprašanje, da je pisec pesmi prezbiter Konstantin, a ne Ciril. Ta primer zelo očitno in stvarno kaže, kako potrebno je, da poznamo izsledke in znanstvene tradicije velike moskovske slavistične in cerkvenozgodovinske šole A. V. Gorskega.

Nahtigal je z novimi izsledki podprl dokaz, da je Azbučno molitev zložil Metodov učenec prezbiter Konstantin l. 894., trideset let po pokristjanjenju Slovanov (predvsem Bolgarov), kakor je povedano v 12. vrstici z začetno glagolsko črko *gj* (*dj*), ki ima številno vrednost 30. Tako je naš slavist trdno dokazal, kdaj je bila Azbučna pesem zložena in kdo je njen pesnik.

Še večjo pesniško vrednost ima Proglas (predgovor) k evangeliju, pesnitev s 110 stih. Stsl. rokopisi jo prilaščajo Konstantinu (Cirilu) filozofu. Tako misli tudi Golubinskij (Istorija ruskoj cerkvi I, 1, str. 904); Tunicikij pa jo

pripisuje bolgarskemu prezbiteru Konstantinu. Nahtigal teh dveh strokovnjakov ne omenja. A na podlagi svojih strokovnih izsledkov pravilno ugotavlja, da je Proglas iz druge sredine nego Azbučna pesem. Ni izključeno, da je delo Konstantina-Cirila. Če pa je to pesem zložil Konstantin prezbiter, je bila vse-kako zložena že v moravsko-panonski dobi kmalu po dokončanem polnem pre-vodu evangelija (str. 53). Pesnitev je lepa, vredna novoslovenskega prevoda. Nahtigal jo označuje: »Pa naj je vprašanje o avtorstvu še nerešljivo, pesnitev Proglasa je klasičen proizvod starocerkvenoslovanske književnosti in zasluži v vseh ozirih posebno pažnjo in trud rekonstrukcije« (str. 53).

Iz tega vidimo, da so izsledki znanstvene razprave prof. R. Nahtigala važni ne le za jezikoslovce, marveč zanimivi tudi za slovstveno zgodovino. Staro cerkvenoslovansko pismenstvo je v tako živi zvezi z našo zgodovino in knji-ževnostjo, da bi morali naši izobraženci njega klasične proizvode bolje poznati. Naši književniki naj se torej zanimajo za to razpravo in se potrudijo, da čim-prej dobimo novoslovenski prevod Proglasa. Fr. Grivec.

Cerkvenih očetov izbrana dela. Svetega Avrelija Avguščina izbrani spisi. Deveti zvezek. Govori o Janezovem evangeliju, I.—XLIV. Str. 342. Poslovenil dr. Fr. Ks. Lukman. Ljubljana 1943. Založila Ljudska knjigarna v Ljubljani. Cena broš. 53 lir, vez. 70 lir.

Svetega Avrelija Avguščina izbrani spisi. Deseti zvezek. Govori o Janez-ovem evangeliju, XLV.—CXXIV. Poslovenil dr. Fr. Ks. Lukman. Ljubljana 1943. Str. 403. Založila Ljudska knjigarna v Ljubljani. Cena broš. 70 lir, vez. 90 lir.

Izbrani spisi svetega Avrelija Avguščina bodo v zbirki »Cerkvenih očetov izbrana dela« obsegali dvanajst zvezkov. Dasi je to število veliko, je v primeri z obsežnim literarnim delom največjega zahodnega cerkvenega učenika ven-darle majhno.

Dva spisa apostola Janeza, evangelij in prvi list, je sveti Avguštin v pri-digah od vrste do vrste razložil, evangelij v 124, list pa v 10 govorih ali traktatih.

Besede Janezovega evangelija so dale Avguštinu obilno priložnosti in spod-bude za globokoumna izvajanja dogmatične, moralne in asketične vsebine, tako da so eno izmed dogmatično najzanimivejših Avguštinovih del. Kot homiletično delo so pa traktati o Janezovem evangeliju pridobili Avguštinu sloves prvaka med latinskimi pridigarji patristične dobe. V traktatu o Janezovem evangeliju nam je odkril Avguštin čudovite globine četrtega evangelija.

Avguštin svojih govorov, ki jih je res sam govoril, ni spisoval. Govore so zapisovali brzopisci ali notariji; preden so jih v prepisih spravili v javnost, jih je Avguštin pregledal in popravil formalne pomanjkljivosti. S premišljevanjem se je Avguštin pripravil na govor, nato pa prosto govoril. V svetem pismu je bil popolnoma doma. Njegova zatopljenost v božjo veličino mu je odgrinjala bornost vsega spremenljivega in minljivega; njegova živa zavest človeške sla-bosti, grešnosti in onemoglosti mu je odkrivala neskončnost božjega usmiljenja, ki se je razodelo v odrešilnem delu Jezusa Kristusa; njegova življenjska skuš-nja mu je odpirala globine človeških duš; s spretno in bistro dialektiko je raz-krival zmote svojega časa, tako Pelagija in donatistov, in jih spretno zavračal. Jezik je obvladal popolnoma.

Univ. prof. dr. Fr. Ks. Lukman nam je podal v prevodu deveti in deseti zvezek, ki obsegata 124 govorov o Janezovem evangeliju. Te govore je imel sv. Avguštin l. 413. od meseca marca dalje. Ker so govori zelo dolgi, jih je iz-dajatelj skrajšal in izbral iz vseh govorov to, kar je bralcu najbolj koristno, vendar tako, da so izbrani deli kar se dá zaokrožena celota globokih Avgušti-novih misli. Prevod je prirejen po izdaji francoskih benediktincev iz kongrega-cije svetega Mavra.

Prevod je mojstrsko delo, sad resnega znanstvenega prizadevanja. Avgu-ština prevajati ni lahko. Avguštinovi stavki so kratki in jedrnat, z jezikom se igra, duhovite misli kopiči drugo za drugo in ljubi metafore. Prevajalec je tudi to dobro rešil. Z lepim strokovnim prevodom nam odpre bogato zakladnico Avguštinovih misli iz dogmatičnega, moralnega in ascetičnega področja. Knjiga se pa mora brati počasi in premišljevalec, sicer bralec ne bo imel od nje